

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Mari Karmen Urkidi Ganboa Aniño

*Mallabia,
Bizkaia (1942)*

Aurkibidea

Biografia

Mallabiko Arandoño-goiti (Aniño-goitti) baserrian jaio zen 1942an. Ama bertakoa zen eta aita Bolibarkoa, Arta auzoko Lexartza baserrikoa. Ume eta gazte denboretako bizipen ugari ditu gogoan. Ezkonduta bizi da Ermuan, eta bertako "Txindurri" dantza-taldean seme-alabak dantzari zituelarik, dantzarako euskal jantziak egiten hasi zen. Gaur egun kanporako ere josten ditu baserritar-arropak. "Pispillu" abesbatzaren sorreratik da bertako partaide eta "Elkartasuneko Tonbolan" eta "S. Martin Azokan" kolaboratzaile esanguratsuenetakoa da.

Zintak

MAL-045

- **Proiektua:** Ermuko Ahozko Ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Esti
- **Data:** 2004-08-28
- **Iraupena:** 74 min
- **Euskarria:** Mini Disc
- **Kodifikatzailea:** Alberdi Bilbao, Itziar
- **Transkribatzailea(k):** Hoyos, Aritz
- **Emalea:** Gonzalez, Esti

Pasarteak

1. Mallabiko Arteta auzunean jaiotakoa

- **Erref:** MAL-045/002
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:00:25. **Bukatu:** 00:01:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Mari Carmen Urkidi Ganboa; Mallabian 1942ko ekainaren 20an jaiotakoa; Arandoño baserrian. Auzoari nola esaten zitzaion lehen; orain. Ama bertakoa; aita Bolibarkoa (Arta -Arteta- auzoko Lezartza baserrikoa).

Transkripzioa

- Izena- a zeuria zein da?
- Ba Mari Karmen Urkidi Ganboa.
- Eta noiz jaixo ziñan?
- Ba e junixuan hogeixe, Mallabixen, Aníño auzuen oin deitzen dana..., Oin Aníño deitzen dan moduen, ba lehena antxiñe, Arandaño nere baserrixe horrek emoten dotse Aníño oin esaten danai Arandaño, gorengo etxi.
- Urtie ez dozu esan. Zenbatgarren urtian?
- Berrogeta bi.
- Milla bederatzirehun eta berrogeta bixan bai.
- Gurasuak?
- Bertakue nere etxekue ama, eta aitte Gollibarkue (Bolibar).
- Baserrixe aittana?
- Lezartzakue, Arta auzoko Lezartza baserrixe.

2. Gerra aurreko urteetan dantzaldiak non egiten zituzten

- **Erref:** MAL-045/003
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:01:45. **Bukatu:** 00:02:25
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

<p>Gerra aurretik Mallabian hiru saloi zeuden dantza egiteko: Errementarianean, Zesteroanean...</p>

Transkripzioa

- Orduan be erromeridxak-era egongo ziren dantzak eta...
- Bai, Mallabixen itxurez e, hiru saloi-edo....
- Euazen e?
- Bai.
- Bueno igual e gerra aurrian, karo gerra aurrien.
- Izan leike
- Errementarixanian, Sesteruanien eta etzakixenat, hiru lekutan egoten zala?, behintzat e dantzalekuek.

3. Eskolara joan aurretik esnea saltzera Ermura

- **Erref:** MAL-045/004
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:02:25. **Bukatu:** 00:04:25
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Eskolara Mallabira. Auzo-eskolak. Goizez esnea banatzera joaten zen Ermura eta asto eta guzti joaten zen eskolara.</p>

Transkripzioa

- ... eta etzakixenat, hiru lekutan egoten zala?, behintzat e dantzalekuek.
- Eta umetan eta eskolara?
- Eskolara Mallabire.
- Mallabire etortzen zunan, jutalditxue euan ez?
- A zein neu?
- Bai.
- A gure ama be bai.
- Hire ama be bai.
- Gure ama be Mallabire, ordu erdi.
- Ez euan eskolan, porke Artixen eta baeuen ez?
- Bai baiña trabes, ia bide zuzenik barik.
- Bai mendittik eta...
- Bai, bai baiña biderik ez, alrebezau, guk bide zuzenaue, beti Mallabire, Artixera sekule bez, ezeta bez, biderik jakin bez e, juten jakin ez hara, ez. Ta eskolan hasi ba horixe, geu baiño nausixauakin, etxekookin [...] hasi eskolara eta Mallabixen, gero ia etxien beti, premiñie eta ba lehengo, goixez e, esnie partitzen Ermure bajatzen nintzen neu eta eskolia ez galtzeko ba Mallabire asto eta guzti, Ermun esnie partidu ta asto ta guzti eskolara, lotu eskolian ondun astue, da neuk urten arte, gero danok bueltan asturen ondoren etortzen nintzena zen bazkaltzera etxera.
- Pozik?
- Horixen, danak pozik astuan ondoren, gero han barriro atsaldin, ta gero ba bueno, hori buelta handidxe erein barik ba, aitte e berba eitten junan maistriakin eta partikularra emongo dostela atsaldien, goixez e Ermurekue ein eta atsaldien ba bestiek eskolatik urtetzen ebenien, ba partikularra, bueno beste batzuk be bai, lau, gitxi baiña beste batzuk be bai geratzen zittunan partikularrien, ta hantxe illundu arte eskolan.
- Orduan eskoal diñot, Eibartik eskolara goxerdire edo...
- Ermutik.

4. Ermura goizean goiz esnea bezeroei banatzera

- **Erref:** MAL-045/005
- **Iraupena:** 0:00:25. **Hasi:** 00:04:25. **Bukatu:** 00:04:50
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Esne-saltzera Ermura joaten zen goizean goiz; ondoren eskolara.

5. Irakaslea, "makiladune"

- **Erref:** MAL-045/006
- **Iraupena:** 0:02:55. **Hasi:** 00:04:50. **Bukatu:** 00:07:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Eskola kontuak. Irakaslea nolakoa zen; "makiladune". Zigorak nolakoak izaten ziren. Zer ikasten zuten.</p>

Transkripzioa

- Ta ze eskolan-ta? Holan akorduz.
- Maistrie gogorra.
- Bai?
- Buenooo, makilladune, makilladun maistrie.
- Euskaraz ein bihar?
- Eeeee?
- Edo erdaraz ein bihar?
- Horixe, nahi ta ez bez, nahiz ta bera euskalduna izen, berak euskaraz jakin bai, baiña euskaraz ein ez.
- Eta gogor eitten otsuen? Gogorra makilladune, eta erakutsi?
- Erakutsi ondo. Oin haren problemie burugogorra zanandako problema handixe. Oin erretxua ibiltzen ginttezenandako ba ez hain txarto, oin buruen sartzen etxakonak haren erruki e! burun reglie apurtuarterkuk.
- Haren erruki esan dozu.
- Bai haren erruki. Belauniko liburu bana ipini eta han hormai begire. Ta bat emon eutsen, regliakin emon eutsen golpiaz odola darixola belarrittik eta dana, baiña berez ez danai ezin sartu, ez penagarrixe, osea... pena emoteko.
- Ganera noberak ezin ein ezebez...
- Ez e bai ixilik egon hadi, ezer ein? ixilik bakoitzak...
- Norberari etorriko ete dan.
- Norberari tokaten etxakonian pozik, ni "con suerte", bai hainbat bider entzuten egon na, aber zeaitxik ez nintzen juten ba eskolara gehixau. Ezin izeten zunan jun, ze ein asko egoten zunan etxin-ta.
- Esan don zera, ez? apremidxadie ein zotsunala.
- Ez errez errez.
- Ondo sartzen?
- Juten nitzen, berak ori esaten junan ba.
- Gehixau jakiteko...
- Gehixau jungo banintz, ba asko ikasiko nabela, baiña..
- Eta orduan zer erakusten euen maestriek.
- Entzikopledixa osue, liburu handi baten, denetik. Bueno atsalde partez juten zanak egixe esan ba, problemak eta holako gehixau, lenguajik-eta baiño.
- Astirik ez euen han bueltan juateko-edo, atsaldetik ez joateko-edo?
- Ez, bai, atsadetik bai, atsaldetik atsalde osue illundu arte.
- Bai eitten zenduen e?
- Ez klaro partikularrak sumaute.
- A klaro horixe.

6. Umetako okerkeriak eskolan

- **Erref:** MAL-045/007
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:07:45. **Bukatu:** 00:09:55
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Umetako okerkeriak. Irakaslearekin zintzo ibiltzen ziren; zigorren beldur. "Maisue, santue".

7. Umetako okerkeriak etxean

- **Erref:** MAL-045/009
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:11:10. **Bukatu:** 00:13:20
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Umetako okerkeriak. Etxean zuten neskameari egindako bihurrikeria.

8. Umetan izaten zituen ametsak

- **Erref:** MAL-045/010
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:13:20. **Bukatu:** 00:14:35
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Umetan izaten zituen ametsak.

9. Umetako ametsak; nagusi egindakoan dendari izatea nahi

- **Erref:** MAL-045/011
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:14:35. **Bukatu:** 00:15:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Umetako kontuak. Nagusi egindakoan, dendari izan nahi zuen. Umetako jolasak.

10. Umetako beldurak

- **Erref:** MAL-045/012
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:15:45. **Bukatu:** 00:18:35
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Umetako beldurak: "sakamantekas"-a. Toponimia; errekak. "Salamatu"; toki-izena. Motxailak.

11. Umetako ibilerak; nagusiekin hartu-eman

- **Erref:** MAL-045/013
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:18:35. **Bukatu:** 00:20:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Nicolás Kareaga; gizon jatorra.

12. Umetako kontuak: karameleroa

- **Erref:** MAL-045/014
- **Iraupena:** 0:02:55. **Hasi:** 00:20:45. **Bukatu:** 00:23:40
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Umetan gozoki gutxi jaten zituzten. Karameleroa. Jatekoak: txokolatea; txorizoa...

13. Auzoko jaieguna; erromeria

- **Erref:** MAL-045/015
- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:23:40. **Bukatu:** 00:27:35
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Auzoko ermita, Arteta. Baserritarrak erreterero. Artetako erromeria; zazpi korro egoten omen ziren (hau da, zazpi soinu-jole). Toponimia. Inguruko erromeria onena. Artetako jaia, maiatzaren 6an. San Inazio Eguna.</p>

14. Arteta, gerra garaian gordeleku garrantzitsua

- **Erref:** MAL-045/016
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:27:35. **Bukatu:** 00:28:35
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

Artetako jaiak, maiatzaren 6an. San Inazio eguna. Gerra garaian, babesleku eta ezkutaleku garrantzitsua izan zen Ermuar batzuentzat.

15. Artetako jaiak

- **Erref:** MAL-045/017
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:28:35. **Bukatu:** 00:29:55
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

Laburpena:

<p>Artetako jaiak. Umetan ere dotore janzten ziren egun horretan.</p>

16. Umetako arropak

- **Erref:** MAL-045/018
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:29:55. **Bukatu:** 00:31:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

<p>Umetako arropak; oinetakoak. Erromeriatara abarketekin, baina elizara zapatekin joaten ziren.</p>

17. Artetako jaien inguruko azalpenak

- **Erref:** MAL-045/019
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:31:00. **Bukatu:** 00:33:05
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

<p>Karameleroa Ermutik joaten zen Mallabira. Artetako jaiak. Taberna. Ardoa zahagietan. Zahagiak nolakoak izaten ziren.</p>

18. Igandetan esne-saltzera eta ondoren elizara

- **Erref:** MAL-045/021

- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:34:10. **Bukatu:** 00:36:20
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

<p>Igandetan ere esne-saltzen joaten ziren Ermura; ondoren elizara. Arratsaldean arrosariora. Ermuko bikoteak Anbretik gora joaten ziren pasioan.</p>

19. Umetako jolasak

- **Erref:** MAL-045/022
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:36:20. **Bukatu:** 00:38:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

<p>Umetako jolasak: sokasaltoan; txirikilarekin; txintxaurreka (?). Intxaur denboran, "potxilloka".</p>

20. Umetako okerkeriak

- **Erref:** MAL-045/023
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:38:30. **Bukatu:** 00:40:10
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Umetako okerkeriak; sagar-lapurretan. Pikuak ere harrapatzen zituzten.

21. Umetako bihurrikeriak

- **Erref:** MAL-045/024
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:40:10. **Bukatu:** 00:42:25
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Umetako bihurrikeriak. Umetan, haserrearen beldur.

22. Begoñako Ama Birjina herriz herri

- **Erref:** MAL-045/025
- **Iraupena:** 0:03:25. **Hasi:** 00:42:25. **Bukatu:** 00:45:50
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

Umetako kontuak. Begoñako Ama Birjina herriz herri eraman zutenekoa; Mallabira iritsi zenean Mari Carmen aingeruz jantzi zuten. Prozesioa; meza.

23. Etxez etxeko saltzaileak

- **Erref:** MAL-045/027
- **Iraupena:** 0:04:25. **Hasi:** 00:46:55. **Bukatu:** 00:51:20
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Baserriz baserri ibiltzen ziren saltzaileak: tela-saltzaileak... 7 urte zitueneko anekdota (ume jaioberria) etxean eta tela saltzailea etorri zenekoa).

24. Neskatan-mutiletan; Trabakuko erromeria

- **Erref:** MAL-045/028
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:51:20. **Bukatu:** 00:53:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Neskatan-mutiletan. Mutilak izaten ziren neska-bila ibiltzen zirenak. Gaztetako kontuak: erromeriak; josten ikastera ere joan zen Eibarrera. Neguan Trabakuan egoten zen erromeria.

25. Gaztetako ibilerak; erromeriak

- **Erref:** MAL-045/029
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:53:45. **Bukatu:** 00:56:50
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Gaztetako kontuak. Erromeriatara joateko adin bat behar izaten zen. Zenbat urterekin hasten ziren nagusien arropak janzten. Galtzerdiak vs. galtzak.

26. Neskatan-mutiletan

- **Erref:** MAL-045/030
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:56:50. **Bukatu:** 00:58:50
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Nola ezagutu zuen gerora senarra izango zena.

27. Josten ikastera Eibarrera

- **Erref:** MAL-045/034
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 01:10:35. **Bukatu:** 01:13:05
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

Josten ikastera Eibarrera. Lehenengo etxerako arropak josten zituen; gerora poliki-poliki beste batzuentzat josten hasi zen: dantza-taldea...

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2025-11-16

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com